

การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของ สถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับ ประเทศมาเลเซีย

Comparing the Performance Standards of Islamic
Financial Institutions of Thailand and Malaysia

กาญจนา บุญชม*

Kanjana Boonchom*

* นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

* Student, Master of Business Administration (ASEAN Business), Dhurakij Pundit University

* Email: Kanjanaboonthom@gmail.com

บทคัดย่อ

สถาบันการเงินเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจไทยให้มีการเติบโตการรวมตัวเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEANs) หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีประชากร 600 ล้านคน เกินกว่าครึ่งเป็นชาวมุสลิม ถือเป็นตลาดที่มีศักยภาพของสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามการเลือกใช้บริการทางการเงินของชาวมุสลิมจะมีปัจจัยด้านศาสนาเข้ามาประกอบการตัดสินใจด้วย หลักการที่ประชาชนมุสลิมทั่วโลกยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือการห้ามยุ่งเกี่ยวกับระบบดอกเบี้ยซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดสถาบันการเงินอิสลามขึ้นมารองรับตลาดในกลุ่มนี้โดยเฉพาะ จึงอาจกล่าวได้ว่าการมีสถาบันการเงินอิสลามที่ดำเนินการตามหลักการศาสนาและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ จะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง ความสำเร็จของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของสถาบันการเงินที่ประสบความสำเร็จเป็นอันดับแรกของภูมิภาคนี้ ปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันการเงินอิสลามอย่างเต็มรูปแบบเพียงแห่งเดียว คือธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และหากเทียบกับสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซียแล้ว ยังมีหลายประเด็นที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ได้ บทความนี้ต้องการเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้มีมาตรฐานที่ถูกต้องตามหลักการ รวมถึงหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ธนาคารมีมาตรฐานการดำเนินงานที่ดีและเป็นที่ยอมรับจากสากลและสามารถต่อสู้กับสถาบันการเงินอื่นในอาเซียนได้

คำสำคัญ : ระบบการเงินอิสลามธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สถาบันการเงินอิสลามการเงินอิสลามในมาเลเซีย

Abstract

Financial institutions are important to the economy. They are one of the actors to promote the Thai economy. With the advent of ASEAN, combined population of the region will be around 600 million, more than half are Muslims. These Muslims represent considerable market potential for financial institutions. However, financial products offered to them must be aligned with their Muslim doctrine. Essentially, the key principle forbids the tampering with interest. This principle is different from standard practices of financial institutions in general. Thus was born the Islamic financial institutions to support this particular group. Therefore, it can be argued that the Islamic financial institutions have a promising market potential in ASEAN. The success of Islamic financial institutions in Malaysia is often cited as the success story of such institutions. These are lessons to be learned from such success. Thailand, in contrast, has only one Islamic financial institution- the Islamic Bank of Thailand. When compared with the like institutions in Malaysia, there are still many issues that the Islamic Bank of Thailand has to address in order to bring itself at par with the Malaysian counterparts. This article aims to address this gap by comparing the regulatory infrastructure that supports the implementation of Islamic banking principles to the appropriate Islamic standards. This article also highlights the importance of good operating standards recognized internationally.

Keywords: Islamic Finance, Islamic Bank of Thailand, Islamic financial Institutions, Standards of Islamic finance in Malaysia

ความสำคัญการพัฒนาการเงินรูปแบบอิสลามในภูมิภาคอาเซียน

ใน พ.ศ. 2558 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนมีประเทศสมาชิกจำนวน 10 ประเทศครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดราว 300 ล้านคน เป็นชาวมุสลิมที่ยังมีความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามที่ดำเนินการตามหลักการอิสลาม ในปัจจุบันพบว่าสินทรัพย์ทางการเงินอิสลามที่หมุนเวียนอยู่ในภูมิภาคแห่งนี้มูลค่ากว่า 10,000 ล้านดอลลาร์ และมีสินทรัพย์ทางการเงินแบบอิสลามหมุนเวียนอยู่ในทั่วโลกกว่า 950,000 ล้านดอลลาร์ โดยภาพรวมของโลกการเงินอิสลามมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นกว่าร้อยละ 17.6 ต่อปี (นิพลแสงศรี, 2011) อัตราการเติบโตที่สูงนี้ทำให้สถาบันการเงินในหลายประเทศเร่งพัฒนารูปแบบการให้บริการและการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพื่อรองรับความต้องการของประชากรมุสลิมไม่เฉพาะแต่ในเขตอาเซียนแต่ขยายไปถึงความต้องการของชาวมุสลิมทั่วโลกและนักลงทุนจากต่างชาติที่ต้องทำธุรกิจกับชาวมุสลิม ซึ่งมองหาสถาบันการเงินอิสลามเพื่อมารองรับธุรกรรมทางการเงินอิสลามให้ถูกต้องอย่างครบวงจร

ในระดับอาเซียนได้มีการสร้างมาตรฐานสถาบันการเงินในระดับภูมิภาค โดยการจัดตั้ง “มาตรฐานธนาคารอาเซียน” หรือ Qualified ASEAN Bank : QAB¹ เพื่อเป็นมาตรฐานกลางของธนาคารในอาเซียน ให้สามารถทำธุรกรรมการเงินได้ทุกประเทศในอาเซียน เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการลงทุนจากทุกประเทศทั่วโลก แม้ว่าปัจจุบันในภูมิภาคอาเซียนมีสถาบันการเงินอิสลามอยู่จำนวนกว่า 52 แห่ง แต่ยังคงไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของชาวมุสลิม นักลงทุน ซึ่งมีความต้องการตลาดการเงินอิสลาม รวมถึงการมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลายเพื่อรองรับต่อธุรกรรมที่มีการพัฒนามากขึ้นทุกวันเช่นตลาดหุ้นแบบอิสลามการประกันภัยแบบอิสลาม ซึ่งสถาบันการเงินทุกประเทศต่างเร่งพัฒนาศักยภาพรูปแบบการเงินอิสลามและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อความต้องการของชาวมุสลิมให้มากยิ่งขึ้น

การเตรียมรับมือกับการแข่งขันทางการเงินจากสถาบันการเงินอิสลามจากประเทศต่างๆ ทำให้สถาบันการเงินของไทยต้องเร่งพัฒนามาตรฐานสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศโดยเฉพาะธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศการมีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามอย่างชัดเจน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถาบันการเงินอิสลามของไทยเป็นที่เชื่อมั่นและสามารถแข่งขันได้ หากสถาบันการเงินของไทยยังขาดมาตรฐานในการควบคุมกำกับดูแลกิจการที่อาจทำให้ขาดความ

¹ Qualified ASEAN Bank (QAB) คือ การที่สถาบันการเงินในภูมิภาคอาเซียนใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งภูมิภาค ทั้งด้านโครงสร้าง มาตรฐานบัญชี ระบบเครดิต และวิธีปฏิบัติต่อสถาบันการเงินของประเทศสมาชิกอื่นๆ เพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินงานระหว่างกัน และให้สถาบันการเงินของประเทศสมาชิกเคลื่อนย้ายระหว่างกันได้อย่างเสรี ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศไทยเปิดเสรีมากกว่าตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ฉบับที่ 2 (2553-2557) เมื่อเทียบกับกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และบรูไน ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบของประเทศ

นำเชื่อถือจากนักลงทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนจากประเทศมุสลิมที่มีเม็ดเงินและโอกาสในการลงทุนจำนวนมากที่เข้ามาช่วยในการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโดยรวมของภูมิภาคนี้

จุดกำเนิดรูปแบบการเงินอิสลามโลกตะวันออก

ระบบธนาคารอิสลามเกิดขึ้นครั้งแรกของโลกเมื่อพ.ศ. 2506 ในประเทศอียิปต์โดยนักเศรษฐศาสตร์ชื่อว่า Dr. Ahmad Elnaggarก่อตั้งธนาคารออมทรัพย์อิสลาม (Mit Ghamr Savings Bank) ประสบความสำเร็จและนับเป็นจุดกำเนิดให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามทั่วโลกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ในการประชุมองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation : OIC) ณ เมืองญิดดะฮ์ประเทศซาอุดีอาระเบียได้จัดตั้งธนาคารชื่อว่าธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank : IDB) โดยนำหลักชะรีอะฮ์² มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของธนาคารทำให้ประเทศมุสลิมเริ่มสนใจและนำระบบการเงินอิสลามมาใช้ในภาคการเงินของประเทศมากขึ้นเช่นประเทศอิหร่านชูดานปากีสถานรวมถึงประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศแรกในภูมิภาคอาเซียนที่นำระบบการเงินอิสลามเข้ามาใช้กับภาคการเงินของประเทศและประสบผลสำเร็จจนถึงปัจจุบันส่วนหนึ่งของความสำเร็จของธนาคารอิสลามมาเลเซียมาจากการปรับโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมาย การแก้ไขด้านภาษีอากรการสนับสนุนจากรัฐ รวมถึงการมีหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของธนาคารให้มีมาตรฐานตามหลักการที่ถูกต้อง และศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อระบบการเงินอิสลามจนทำให้ธนาคารอิสลามมาเลเซียได้รับการยอมรับและเป็นต้นแบบของการเงินอิสลามในภูมิภาคและในระดับโลก

ความน่าสนใจของรูปแบบการเงินอิสลามยังมีมากขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์การเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลกผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมืองขอให้มีการจัดระเบียบการเงินของโลกใหม่ รูปแบบการเงินอิสลามจึงถูกนำมาปรับใช้กับภาคการเงินของแต่ละประเทศเพื่อให้ประเทศเหล่านั้นสามารถบรรเทาความรุนแรงในขณะนั้นได้เนื่องจากการเงินอิสลามใช้หลักการห้ามคิดดอกเบี้ย (Riba)³ นำหลักความยุติธรรมมาใช้โดยไม่เอาเปรียบคู่สัญญาเน้นการลงทุนที่แท้จริงที่มีใช้การเก็งกำไร เช่นกองทุนพันธบัตรอิสลาม (Sukuk)⁴ ทำให้ทุกประเทศสนใจและเริ่มนำหลักการการเงินอิสลามมาใช้กับระบบการเงินของประเทศมากขึ้นเช่น ในประเทศอังกฤษมีสถาบันการเงินอิสลามเกิดขึ้นกว่า 22 แห่งรวมถึงสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศพยายามศึกษาระบบการเงิน

² หลักชะรีอะฮ์ หมายถึง ข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งบัญญัติให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆด้าน ทั้งความเชื่อ การกระทำและจริยธรรมของมนุษย์ และกฎเกณฑ์ทางด้านศาสนาอิสลามที่ใช้เป็นข้อกำหนดในการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลาม

³ ดอกเบี้ย (Riba) ในภาษาอาหรับหมายถึงความเพิ่มพูน เป็นสิ่งต้องห้ามในคัมภีร์อัล-กุรอาน ถือว่าการรับจ่ายดอกเบี้ยเป็นความผิดและเป็นบาปขั้นสูง การหว่านโยต้อศีลธรรม สังคม และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะดอกเบี้ยเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ความมั่งคั่งตกอยู่กับคนเพียงกลุ่มน้อย เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม และทำลายความสัมพันธ์และความเมตตาในสังคม ซึ่งขัดแย้งกับอิสลามที่เรียกร้องให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

⁴ ซุกุก (Sukuk) มาจากภาษาอาหรับ **سكوك** แปลว่า ใบรับรองทางการเงิน (Financial Instruments) เป็นตราสารการเงินที่ให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่อยู่ในรูปของดอกเบี้ย ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจต้องห้ามต่างๆ และผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในธุรกรรมและรับความเสี่ยงร่วมกัน ประเทศมาเลเซียเป็นผู้นำตลาดการเงินอิสลาม โดยในช่วง พ.ศ. 2548 -2555 มีมูลค่าตลาดการเงินอิสลามเติบโตขึ้นเฉลี่ย 20% ต่อปี ประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดการเงินอิสลามมากขึ้น เช่น สิงคโปร์ และฮ่องกง

อิสลาม เช่น ในประเทศฝรั่งเศส คณะบริหารธุรกิจ ของมหาวิทยาลัยสตราสบูร์ก ได้เปิดหลักสูตรปริญญาโทการเงินอิสลาม ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดได้จัดทำโครงการการศึกษากฎหมายอิสลาม (Islamic Legal Studies) ในประเทศออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยลา โทรเป (La Trobe University) ได้เปิดหลักสูตรปริญญาโทด้านการธนาคารและการเงินอิสลาม (Master of Islamic Banking and Finance) ขึ้น ในเวลาเดียวกันในประเทศอังกฤษมหาวิทยาลัยเดอแรม (Durham University) ก็ได้เปิดหลักสูตรการเงินอิสลามขึ้นมาเช่นเดียวกัน

วิวัฒนาการของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเริ่มก่อตั้งธนาคารอิสลามขึ้นจากมติที่ประชุมสภาเศรษฐกิจมุขมนตรีโดยใช้ชื่อว่าธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam Malaysia Berhad) เมื่อวันที่ 1 มีนาคมพ.ศ. 2526 ในรูปแบบบริษัทและรัฐบาลมาเลเซียได้ผูกขาดธนาคารอิสลามภายในประเทศนาน 10 ปีจึงจะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการธนาคารอิสลาม สิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศมาเลเซียประสบความสำเร็จในการจัดตั้งธนาคารอิสลาม คือ บทบาทของรัฐบาลซึ่งได้วางรากฐานอันมั่นคงของภาคการเงินอิสลามภายในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและครบถ้วนรัฐบาลประกาศสัมพันธไมตรีให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของระบบการเงินอิสลามก่อนเปิดให้บริการอย่างเต็มรูปแบบแต่งตั้ง “คณะกรรมการกำกับแผนงานระดับชาติ” เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญในการก่อตั้งธนาคารอิสลามและให้ธนาคารอิสลามมาเลเซียอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารกลาง (Bank Negara) และแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริงจนทำให้ระบบการเงินอิสลามของมาเลเซียประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ ภายหลังการก่อตั้งเพียง 9 ปี ซึ่งธนาคารอิสลามมาเลเซียมีสินทรัพย์ที่สามารถนำเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ จำนวนสาขา 80 สาขา พนักงานจำนวน 1,200 คน (ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย, 2557)

บทบาทของรัฐบาลมาเลเซีย

รัฐบาลผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากร เพื่อบริการรับการทำธุรกรรมทางการเงินอย่างถูกต้อง สามารถดำเนินกิจการได้อย่างสมบูรณ์โดยมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเงินอิสลามดังนี้

1. การแก้ไขฐานการคำนวณและยกเว้นภาษีอากร ปรับแก้ไขการคำนวณภาษีอากรบนฐานของเงินต้นของธนาคาร
2. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้กำไรในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์
3. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการจากธนาคารอิสลามได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี
4. การลงทุนของภาครัฐ การบริหารสภาพคล่องแทนการซื้อขายตั๋วเงินคลังหรือตราสารอื่นที่มีดอกเบี้ย
5. การเปิดตลาดประกันภัย (Takaful)⁵ เพื่อบริการรับธุรกิจประกันแบบอิสลาม

⁵ ตะกาฟูล (Takaful) คือ รูปแบบของการประกันที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามหรือชะรีอะฮ์ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือระหว่างกัน ดังนั้นระบบการประกันแบบอิสลาม (Islamic Insurance) หรือหลักการตะกาฟูล (Takaful) จึงหมายถึงการค้ำประกันร่วม (Joint Guarantee)

บทบาทของธนาคารกลางมาเลเซีย

ธนาคารกลางมาเลเซียวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามมาเลเซียอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนโดยสนับสนุนปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกรรมตามหลักอิสลาม ดังนี้

1. การประกาศโครงการ “ธนาคารปลอดดอกเบี้ย” ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนทราบถึงข้อดีของการเงินแบบอิสลามและให้ธนาคารพาณิชย์สถาบันการเงินทุกแห่งมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการธนาคารปลอดดอกเบี้ย เพื่อเรียนรู้ระบบการเงินอิสลามและสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเปิดตลาดเงินระหว่างธนาคารอิสลามเพื่ออำนวยความสะดวกต่อสถาบันการเงินอิสลามที่ต้องการช่องทางการลงทุนระยะสั้นและระยะยาวที่ถูกต้องตามหลักการเพื่อเป็นเครื่องมือซื้อขายทางการเงินอิสลามโดยการนำเงินลงทุนจากสถาบันการเงินที่มีสภาพคล่องส่วนเกินสู่สถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่องการสร้างระบบเคเลียร์ริงเช็กที่ถูกต้องตามหลักอิสลามรวมถึงการสร้างเครื่องมือผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามกว่า 40 ชนิด

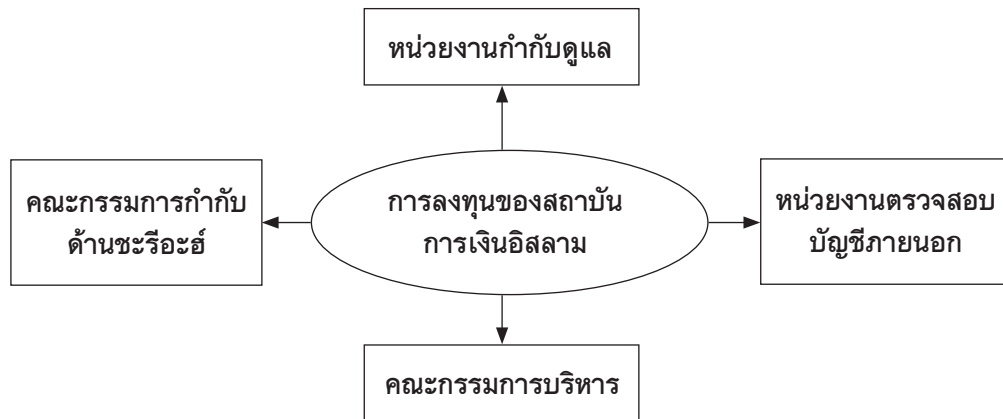
จุดกำเนิดธนาคารอิสลามในประเทศไทย

เมื่อ พ.ศ. 2537 ประเทศไทยได้ก่อตั้งธนาคารที่ดำเนินการตามหลักอิสลามชื่อว่า “ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยนำรูปแบบมาจากประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังปัจจุบันธนาคารเป็นรัฐวิสาหกิจ มีคณะกรรมการธนาคารควบคุมการบริหารจัดการภายในคณะกรรมการธนาคารด้านศาสนามีหน้าที่คอยปรึกษาด้านหลักการ แนะนำ ควบคุมกำกับการออกผลิตภัณฑ์บริการต่างๆ ของธนาคารให้ถูกต้องสอดคล้องตามหลักชะรีอะฮ์รวมถึงหลักการที่สำคัญในการดำเนินธุรกรรมอิสลามซึ่งเป็นหลักการที่ธนาคารอิสลามทั่วโลกยึดถือปฏิบัติ คือ กฎหมายชะรีอะฮ์เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ถูกบัญญัติตามคัมภีร์อัลกรุอ่าน ยึดถือตามหลักการซื้อขาย การห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ทั้งการให้และการรับ การแสวงหาผลกำไรการค้าขายและการลงทุน หลักการหุ้นส่วน และข้อกำหนดที่สำคัญที่ทุกสถาบันการเงินอิสลามต้องปฏิบัติตาม คือ การบริจาคซะกาต (Zakah⁶ หรือทานบังคับ) ผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจคืนสู่สังคมในอัตราจำนวนร้อยละ 2.5 ต่อปีของสินทรัพย์ส่วนเกิน โดยมีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ของธนาคารคอยตรวจสอบความถูกต้อง ในการนำเงินเข้าสู่บัญชีซะกาตของธนาคาร

กรอบการกำกับดูแลกิจการสถาบันการเงินตามหลักสากล

ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามตามมาตรฐานสากลนั้นธนาคารกลางของแต่ละประเทศจะเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศของตนโดยมีคณะกรรมการกลางตรวจสอบหลักกฎหมายชะรีอะฮ์ธุรกรรมต่างๆ ของธนาคารให้ถูกต้องสอดคล้องอย่างเคร่งครัดเพื่อให้สถาบันการเงินอิสลามทุกแห่งมีมาตรฐานปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเที่ยงตรงโปร่งใสน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับซึ่งกรอบในการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามตามหลักสากลมีหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลตามโครงสร้างดังภาพ (Usman Hayat, 2009, pp. 82-83)

⁶ ซะกาต (Zakat) คือ การบริจาคเงินจากเงินกองทุนสะสมที่มีเกณฑ์การจ่ายเงินบริจาคจำนวนร้อยละ 2.5 ต่อปีของสินทรัพย์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญในหลักการอิสลามที่คนรวยต้องสนับสนุนหรือช่วยเหลือบุคคลที่ยากจนหรือบุคคลที่ยากไร้ ซึ่งแหล่งเงินของผู้บริจาค่นั้นจะไม่มีวันหมดสิ้นลงไป นับเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายอิสลามที่กำหนดให้บุคคลและนิติบุคคลมุสลิมที่มีทรัพย์สินถึงพิกัดอัตราที่ศาสนากำหนดไว้ต้องปฏิบัติตาม

ภาพที่ 1 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมกำกับดูแลกิจการสถาบันการเงินอิสลาม

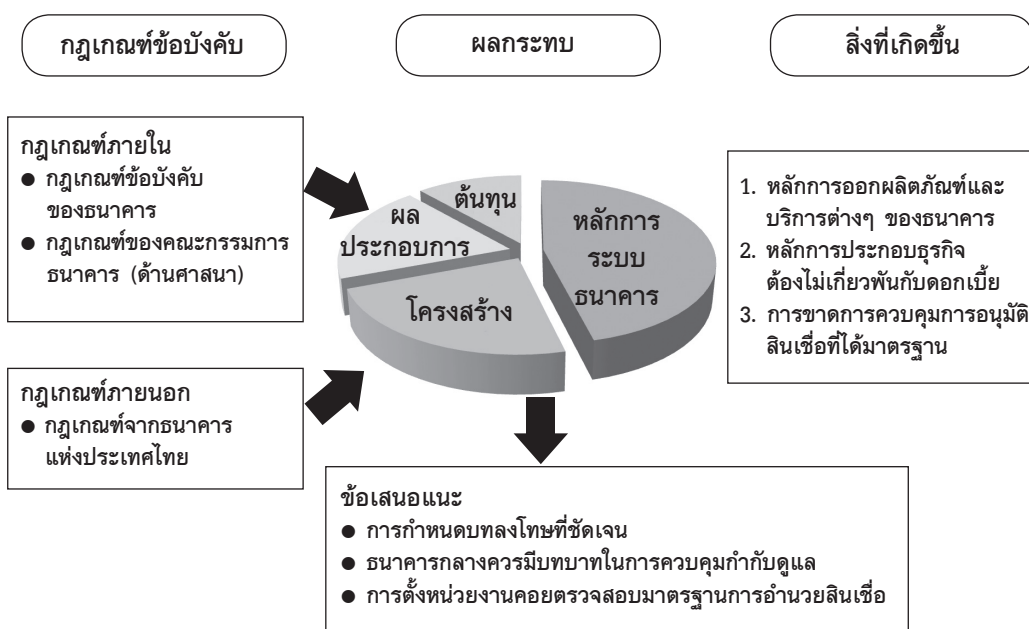
สถาบันการเงินอิสลามนอกจากจะมีหน่วยงานภายในองค์กรที่คอยควบคุมการบริหารงานภายในแล้ว ยังมีองค์กรจากภายนอกที่ตรวจสอบตามมาตรฐานสากล โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการเงินอิสลามอย่างแท้จริงเนื่องจากระบบการเงินอิสลามมีความแตกต่างจากระบบการเงินทั่วไป มาตรฐานในการตรวจสอบจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่กำกับควบคุมดูแลเป็นพิเศษ ตรวจสอบด้านกฎหมายชะรีอะฮ์ ตรวจสอบมาตรฐานบัญชีการลงทุน ซึ่งสถาบันการเงินอิสลามที่ผ่านการตรวจสอบจากองค์กรเหล่านี้ จะได้รับการยอมรับและนำเชื่อถือถือในระดับสากล เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานของธนาคารให้ประสบผลสำเร็จในระยะยาวและสามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินอิสลามอื่นได้องค์กรนานาชาติเหล่านี้ประกอบด้วย The Accounting and Auditing Organization for Islamic Finance : AAOIFI, The Islamic Services Board : IFSB, The Malaysian Accounting Standards Board's : MASB, The General Council for Islamic Banks and Finance Institutions : GCIBFI เป็นต้น

ในการควบคุมกำกับดูแลมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนั้น ธนาคารมีหน่วยงานควบคุมกำกับดูแลจากภายในองค์กรและจากภายนอกซึ่งหน่วยงานภายในจะควบคุมกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานและระเบียบข้อบังคับ เช่น กฎเกณฑ์ของคณะกรรมการธนาคาร คณะกรรมการการที่ปรึกษาด้านศาสนา ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามยังมีหน่วยงานจากภายนอกที่ควบคุมกำกับดูแล ในด้านนโยบายการบริหารจัดการ มาตรฐานการตรวจสอบบัญชีของธนาคาร ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย 3 หน่วยงานหลัก คือ

- 1) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
- 2) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ
- 3) ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลกระทบจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานควบคุมธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

งานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับจากหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลธนาคารอิสลาม”⁷ ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลมาตรฐานการดำเนินงานกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ผลการศึกษพบว่า กฎเกณฑ์ข้อบังคับจากหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกมีความสำคัญต่อมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคาร ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินธุรกรรมตามหลักการอิสลาม เช่น หลักการออกผลิตภัณฑ์และหลักการประกอบธุรกิจของธนาคาร และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของธนาคาร การควบคุมการอนุมัติสินเชื่อให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติที่ถูกต้องผลกระทบเหล่านี้ส่งผลต่อความเชื่อถือและมาตรฐานขององค์กร และส่งผลต่อผลประโยชน์ที่ขาดทุนสะสมของธนาคารสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันจากผลการวิจัยสามารถแสดงองค์ประกอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานที่กำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ ดังภาพ

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานที่กำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

⁷ วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย นอกจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับของหน่วยงานที่กำกับดูแลแล้ว การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายของประเทศยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกรรมอิสลาม เช่นการแก้ไขกฎหมายด้านภาษีและอากร กฎหมายภาษีเงินได้ ในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายการประกอบธุรกิจรวมถึงปัญหาด้านความขัดแย้งกับบัญญัติกฎหมายทั่วไป โครงสร้างการถือหุ้นโครงสร้างคณะกรรมการ การขาดการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมจากภาครัฐ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านศาสนา นับเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดการปรับปรุงหรือสนับสนุนแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการประกอบธุรกรรมตามหลักการอิสลามเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอิสลามมาเลเซียที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจะพบว่า ธนาคารอิสลามมาเลเซียได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างครบวงจร ทำให้ประเทศมาเลเซียมีสถาบันการเงินอิสลามที่เข้มแข็งและเป็นต้นแบบให้กับประเทศต่างๆ และมีสินทรัพย์ที่มาจากธุรกรรมตามหลักการศาสนาอิสลามสูงเป็นอันดับหนึ่งในอาเซียนและเป็นอันดับต้นๆ ของโลก

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างสนับสนุนสถาบันการเงินอิสลาม

หัวข้อ/ประเด็น	ธนาคารอิสลามมาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
การแก้ไขกฎหมายและภาษี	1. การแก้ไขการคำนวณและยกเว้นภาษีอากร 2. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้ในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ 3. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ยังไม่มีแก้ไขกฎหมายโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ
การส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล	1. การออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อส่งเสริมสภาพคล่องแทนการซื้อตั๋วเงินคลังที่เป็นดอกเบี้ย 2. ออกพรบ. การลงทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนแบบอิสลาม	ออกพรบ. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยพ.ศ. 2545
หน่วยงานควบคุม	ธนาคารกลางแห่งมาเลเซีย	กระทรวงการคลัง
วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง	จัดตั้งรูปแบบธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรไม่ได้เป็นองค์กรของรัฐ	เป็นกลไกของรัฐในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของมุสลิมไม่เน้นการแสวงหากำไร
อัตราการเติบโตภายหลังการก่อตั้ง 10 ปี	จำนวนสาขา 80 สาขา พนักงาน 1,200 คน	จำนวนสาขา 130 สาขา พนักงาน 2,500 คน
ผลประกอบการ	ภายหลังการก่อตั้ง 10 ปีธนาคารมาเลเซียสามารถเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์	ปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ได้
ปัจจัยสนับสนุน	1. เปิดตลาดเงินอิสลาม 2. เปิดตลาดหุ้นอิสลาม 3. การตั้งสถาบันที่ปรึกษาการลงทุนระบบการเงินแบบอิสลาม	ไม่มี
องค์กรส่งเสริมสถาบันการเงินอิสลาม	1. จัดตั้งองค์กรเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้การเงินอิสลามและอบรมบุคคลากร 2. จัดตั้งองค์กรนานาชาติที่ควบคุมกำกับสถาบันการเงินอิสลาม 3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาความมั่นคงภาคการเงินอิสลาม	ไม่มี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หัวข้อ/ประเด็น	ธนาคารอิสลามมาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
การประชาสัมพันธ์	รัฐบาลส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทราบ	ประชาชนทั่วไปยังไม่ทราบถึงผลิตภัณฑ์และความสำคัญของการเงินแบบอิสลามและขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์
บทบาทของคณะกรรมการชะรีอะฮ์	คณะกรรมการชะรีอะฮ์กลางของประเทศมาเลเซียเป็นหน่วยงานกลางมีอำนาจการพิจารณาตัดสินคำวินิจฉัยที่ถือเป็นคำตัดสินกลางเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี	คณะกรรมการที่ปรึกษาทางศาสนา มาจากการแต่งตั้งจากคณะกรรมการธนาคารหน่วยงานภายในธนาคารคำตัดสินชี้ขาดอาจจะไม่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลภายนอก
การวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศ	ธนาคารกลาง -ควบคุมและวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียดังนี้ 1. ตั้ง “คณะกรรมการกำกับแผนงานระดับชาติ” เพื่อวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศ 2. ศึกษาปัจจัยและอุปสรรคในการที่จะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปก่อตั้งธนาคารอิสลามได้ 3. เปิดโครงการปลอดดอกเบี้ยให้สถาบันการเงินที่มีความสนใจการเงินอิสลามเข้ามาศึกษาเรียนรู้ 4. เปิดตลาดเงินระหว่างธนาคารอิสลามขึ้นทั้งระยะสั้นและระยะยาว	รัฐบาล -เชิญชวนให้ธนาคารต่างๆ เปิดธนาคารแบบอิสลามและมีธนาคารพาณิชย์ต่างๆ เปิด Window ในสาขาของธนาคารตามแหล่งชุมชนมุสลิม และบางแห่งได้ปิดตัวลงภายหลังการก่อตั้ง ได้เพียง 1 ปี
การกำกับดูแลของคณะกรรมการชะรีอะฮ์	จัดตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” เป็นหน่วยงานกลางของประเทศ	ไม่มี

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่ทำให้สถาบันการเงินอิสลามสามารถเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืนมั่นคง มีองค์ประกอบที่สำคัญ(Usman Hayat, 2009, p.10) ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจและสภาพคล่อง
2. การลงทุนในตราสารเป็นปัจจัยที่จะทำให้สถาบันการเงินอิสลามมีการเติบโตมากขึ้น
3. การลงทุนจากต่างประเทศ
4. การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบเพื่อให้มีการรองรับและมีความสอดคล้องกับระบบการเงินอิสลาม
5. บุคลากรควรมีความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม
6. กระแสโลกาภิวัตน์
7. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานการพัฒนา

ระบบธนาคารถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในตลาดปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลักในการผลักดันการเติบโตของสถาบันการเงินแบบอิสลาม พบว่าความสำเร็จของระบบการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซียมาจากการพัฒนาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อระบบการเงินอิสลาม เช่น การแก้ไขกฎหมายภาษีการคำนวณภาษีอากรการปรับปรุงกฎหมายพื้นฐานให้สอดคล้องกับหลักการอิสลามส่งเสริมให้สถาบันการเงินในประเทศมาเลเซียสามารถดำเนินธุรกรรมได้อย่างเหมาะสมถูกต้องทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการได้รับความน่าเชื่อถือรวมถึงการได้รับการส่งเสริมจากธนาคารกลางของประเทศเป็นปัจจัยที่สนับสนุนระบบการเงินของประเทศให้มีความมั่นคง เช่นการส่งเสริมการลงทุนการเพิ่มตลาดเงินการเพิ่มเครื่องมือทางการเงินให้มีความ

หลากหลายการส่งเสริมสภาพคล่องการออกพันธบัตรหรือหลักทรัพย์รัฐบาลการเปิดตลาดประกันภัยแบบอิสลามการส่งเสริมตลาดการเงินระหว่างประเทศแบบอิสลามให้อย่างเพียงพอแรงสนับสนุนเหล่านี้นับเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ซึ่งผลักดันให้การเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียสามารถพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

ที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยยังไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายภาษีของประเทศให้สอดคล้องกับระบบการเงินอิสลาม รวมถึงการพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อระบบการเงินอิสลามได้อย่างจริงจังส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารในระยะยาวการมีโครงสร้างกฎหมายภาษีที่ไม่รองรับต่อหลักการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม ทำให้ธนาคารต้องดัดแปลงหรือแก้ไขหลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้ธุรกรรมของธนาคารสามารถแข่งขันและดำเนินกิจการได้ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อความถูกต้องของหลักการอิสลามในการออกผลิตภัณฑ์หรือบริการและสิ่งที่ไม่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุดคือ การมีหน่วยงานกลางที่ควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลามของประเทศ และมาจากหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินอิสลามโดยเฉพาะ อาจเป็นหน่วยงานที่มาจากธนาคารกลางของประเทศซึ่งมีบทบาทในการควบคุมกำกับดูแลสถาบันการเงินภายในประเทศ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักกฎหมายอิสลามอย่างแท้จริง เพื่อให้ธุรกรรมที่เกิดขึ้นได้รับการยอมรับโดยทั่วไป และสามารถแข่งขันกับตลาดการเงินอิสลามที่เกิดขึ้นในภูมิภาคแห่งนี้ เพื่อรองรับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในอาเซียนภายหลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บทสรุป

จากบทความข้างต้น พบว่า ระบบการเงินอิสลามที่มีหลักการและรูปแบบที่มีความเฉพาะเจาะจงรวมทั้งมีลักษณะพิเศษกว่ารูปแบบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปนั้น อาจถูกมองว่าเป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกรรมตามระบบการเงินการธนาคาร ซึ่งต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่เป็นลักษณะเฉพาะ และหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลจะต้องมีความเข้าใจความเป็นลักษณะเฉพาะของการดำเนินธุรกรรมที่มีความแตกต่างจากสถาบันการเงินอื่น หากหน่วยงานไม่มีความเข้าใจหรือกฎเกณฑ์ที่วางไว้ไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องอาจเป็นอุปสรรคในการทำให้ธนาคารอิสลามประสบผลสำเร็จและมีความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะในประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมที่โครงสร้างกฎหมายพื้นฐานของประเทศไม่สอดคล้องกับหลักการการดำเนินธุรกรรมตามหลักอิสลามแล้วหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลยังขาดความเข้าใจและไม่มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินอิสลามให้มีความเหมาะสมสอดคล้องให้ถูกต้อง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับดังกล่าวก็อาจกลายเป็นอุปสรรค ทำให้ธนาคารอิสลามไม่สามารถดำเนินการตามรูปแบบอิสลามได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานสากล

ดังนั้น หากประเทศไทยซึ่งมีธนาคารอิสลามที่ดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบเพียงแห่งเดียวและเป็นสถาบันการเงินของรัฐมีความต้องการให้ธนาคารสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงและก้าวหน้า หน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลจึงจะต้องมีความพร้อมในการศึกษาระบบการเงินอิสลามรวมทั้งการศึกษาถึงโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากโดยทั่วไปเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของระบบการเงินของไทยให้สมบูรณ์ และสามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินอิสลามจากประเทศอื่นๆที่กำลังก้าวเข้าสู่ตลาดประชาคมอาเซียนที่จะกลายมาเป็นประชาคมเดียวกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2557). *การควบคุมกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ*.
สืบค้น 2 กันยายน 2557. จาก <http://www.mof.go.th>
- นิพล แสงศรี . (2011). *การเงินอิสลามท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจอาเซียน*.
สืบค้น 20 สิงหาคม 2557 . จาก <http://www.islammore.com>
- ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2557). *ประวัติการก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย*.
สืบค้น 25 สิงหาคม 2557 . จาก <http://www.ibank.co.th>
- อรุณ บุญชม. (2553). *การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์* กรุงเทพฯ: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
- ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2557). *ประวัติการก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย*
สืบค้น 25 สิงหาคม 2557.จาก <http://www.ibank.co.th>
- Hayat, U. (2009). *A Primer on Islamic Finance*. Research Foundation of CFA Institute. BalaShanmuqam :Monash University